Стецюк Петро Богданович, суддя Конституційного Суду України у відставці, кандидат юридичних наук, доцент, доктор права

КОНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

1. Конституційний розвиток у сучасному світі є одним із сегментів новітнього суспільного поступу. Це явище, як й інші складові суспільного поступу (економічного, соціального, політичного, релігійного розвитку тощо), у наші дні однаково стосується як груп держав (наприклад континенту), так і окремих країн. Початком цього процесу стала поява перших конституцій (конституційних актів) і реальне регулювання ними найбільш важливих тогочасних суспільних відносин. Останнє привело до зміни історичного типу держави з феодальної (абсолютистської) на конституційну, а успішне функціонування вже самої конституційної держави обумовило виникнення модерного різновиду демократичного (політичного) режиму – конституціоналізму.

2. Складовими елементами механізму функціонування конституційного розвитку загалом є три суспільно-політичні явища – *конституція, конституційна держава* та *конституціоналізм.* Саме вони у своїй єдності та взаємозалежності творять своєрідний «каркас» (точки опори) цього складного динамічного суспільного явища. Унаслідок об’єктивних причин ці явища постійно еволюціонують, набувають нових ознак і характерних властивостей, намагаючись адекватно «реагувати» на нові виклики часу та долати небезпеки. Останнє обумовлено постійною потребою забезпечення незворотності процесу конституційного розвитку в сучасному світі, недопущення його згортання, а також збереження саме в цій площині суспільних відносин кращих цивілізаційних досягнень демократичного світу.

3. Первинним елементом механізму функціонування процесу конституційного розвитку була *конституція*. Основною причиною виникнення перших конституцій стала потреба правової фіксації на найвищому рівні зміни владних відносин (відносин державного владарювання) під час переходу суспільства від феодалізму до демократії та створення правових

основ подальшого демократичного розвитку суспільства й держави. Закріплення прав і свобод людини та поділу влади було обов'язковим складником цього процесу. *Конституційна держава* як один з історичних типів держави, спираючись первинно на народний суверенітет, поділ влади та права людини, постійно еволюціонувала, і згодом її концепція почала складатися з трьох базових елементів: перший – держава – це гарант впевненості та безпеки кожного її члена окремо й усіх їх разом; другий – конституційна держава – це держава правова; третій – у конституційній державі обов'язковим стає наявність демократичного порядку здійснення державної влади. Уже в другій половині XX ст. більшість конституційних держав намагалися ідентифікувати себе як держави суверенні, демократичні, соціальні та правові. *Конституціоналізм* є третім (завершальним) елементом механізму конституційного розвитку в сучасному світі. Як доктринальне вчення він виникає після формування конституції держави й утвердження конституційної держави. Його сутність становить нерозривна єдність конституційно-правових норм і практики їх реалізації. Конституціоналізм охоплює теорію конституції загалом, історію та практику конституційного розвитку країни, є явищем, прирівнюваним до універсального принципу, що включає низку таких оцінних понять, як розподіл влади, права людини, конституційний контроль, верховенство права тощо. Маючи універсальний характер, конституціоналізм у будь-якій демократичній державі може набувати й певних особливостей (національних рис). Факторами, які теоретично можуть впливати на особливості національної моделі конституціоналізму, є історичні традиції народу, належність країни до певної системи права, рівень правової культури народу, розвиток демократії, особливості національного менталітету тощо. За таких підходів категорію «сучасний український конституціоналізм» можна розглядати, наприклад, як певний різновид сучасного політико-правового режиму, в основу якого покладено органічну єдність конституційної теорії, національного конституційного законодавства і практики його застосування в частині функціонування основних інститутів конституційної держави (прав і свобод людини, демократії, розподілу влади, парламентаризму, конституційної юстиції,

місцевого самоврядування) з метою забезпечення її гармонійного розвиту в Україні.

4. Конституційний розвиток у сучасному світі, будучи започаткованим у Європі декілька століть тому, продовжується й нині, поступово поглинаючи нові територіальні простори й не зовсім типові для європейської культури політико-правові середовища. Для європейських народів він видається не тільки «природним» (таким, що походить із сутності європейської ментальності, її античного минулого, християнських моральних цінностей, багатовікової боротьби за права людини), а й чи не єдиним можливим варіантом збереження європейської ідентичності, забезпечення благополуччя та демократичного майбутнього. Підтвердженням цього є як історія повоєнної (після Другої світової війни) Європи (відбудова зруйнованих економік, створення системи колективної безпеки, розбудова Європейського Союзу), так і події останніх років, коли перед європейською спільнотою постали нові загрози, пов'язані, зокрема, з активізацією міжнародного тероризму.

5. Україна, як і будь-яка інша європейська держава, має власний багатолітній досвід конституційного розвитку. Однак досягнення мети – становлення як «суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави» (ст. 1 Конституції України) – є неможливим поза повноцінним процесом конституційного розвитку в сучасному світі. Останнє найбільш продуктивно можна було б реалізувати шляхом тісної взаємодії з іншими європейськими народами в межах єдиного політико-правового та соціально-економічного простору.

Строїч Вікторія Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістр
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФАЙЛІНГУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Однією з найбільш значущих проблем сьогодення є зростання рівня злочинності в умовах нестабільності сучасного суспільства. Це вимагає пошуку ефективних шляхів гарантування безпеки громадян. Тому у процесі конструювання